

УДК 78:78.071.1:78.071.2:787.61

DOI <https://doi.org/10.32782/facs-2022-6-6>

Петро СТРИЖИБОРОДА

аспірант, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, вул. Шевченка 57, м. Івано-Франківськ, Україна, 76000

ORCID: 0000-0002-7749-1931

Бібліографічний опис статті: Стрижиборода, П. (2022). Специфіка освітньо-педагогічних принципів гри на гітарі у практиці Штепана Рака (Чехія). *Fine Art and Culture Studies*, 6, 41–47, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2022-6-6>

**СПЕЦИФІКА ОСВІТНЬО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРИНЦИПІВ ГРИ НА ГІТАРІ
У ПРАКТИЦІ ШТЕПАНА РАКА (ЧЕХІЯ)**

У пропонованій статті розглянуто основні освітньо-педагогічні принципи відомого сучасного чеського гітариста українського походження Штепана Рака. Його багаторічний виконавський досвід та педагогічна практика у провідних навчальних закладах Європи (Фінляндія, Чехія), численні майстер-класи по цілому світу, різножанрова композиторська творчість дозволили сформувати авторську унікальну цілісну концепцію навчання гітарної гри для початківців та фахівців. Основу педагогічно-методичної творчості митця складає опора на навчальні традиції його вчителя Ш. Урбана.

Наукову новизну і мету статті складає уведення до наукового обігу українського мистецтвознавства узагальнення методично-педагогічних принципів Ш. Рака (Чехія) у грі на гітарі. Основними методологічними підходами і методами дослідженнями виступають – історично-хронологічний, аналітичний, порівняльний.

Філософсько-естетичний підхід у концепції Ш. Рака передбачає сприйняття гітари як інструмента для музичного висловлювання, комунікації зі слухачами, провідника у світ високого мистецтва. Методичний підхід враховує специфіку п'ятипальцевої методики звуковидобування, яка повинна застосовуватися з початкового етапу опанування інструмента, та формування навиків «економної» гри шляхом спостереження за рухами пальців у обох напрямках активації струни. Репертуарний підхід гітарної методики Ш. Рака враховує вікові, технічні, художньо-мистецькі, виховні завдання з урахуванням фізіологічних показників та музичних здібностей учня.

Доповненням до навчально-методичної концепції Ш. Рака слугує й аналіз його творів для початкового навчання. Творчість для дітей у діяльності Ш. Рака займає окремий напрям, спрямований не лише для опанування інструмента в його звуковидобувних та штрихових позиціях, але й на осмислення засад інтерпретації музичного твору на гітарі, подолання сценічного хвилювання та набуття сценічного досвіду виконавства та інтерпретації.

Висновки. Методично-педагогічні принципи Ш. Рака умовно можна розділити на декілька підходів: філософсько-естетичний, методичний, репертуарний. Кожен з підходів сприяє формуванню не лише конкретних виконавських навичок гітариста, але й реалізації виховних та аксіологічних завдань.

Ключові слова: Штепан Рак, гітарне мистецтво, педагогічно-методичні принципи гри на гітарі, техніка гри на гітарі, гітарна творчість Ш. Рака для дітей.

Petro STRYZHYBORODA

Postgraduate Student, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, 57 Shevchenko str., Ivano-Frankivsk, Ukraine, 76000

ORCID: 0000-0002-7749-1931

To cite this article: Stryzhyboroda, P. (2022). Spetsyfika osvıtno-pedahohichnykh pryntsyypiv hry na hitari u praktytsi Shtepana Raka (Chekhia) [Specificity of educational and pedagogical principles of guitar playing in practice of Štepan Rak (Czech Republic)]. *Fine Art and Culture Studies*, 6, 41–47. doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2022-6-6>

**SPECIFICITY OF EDUCATIONAL AND PEDAGOGICAL PRINCIPLES OF GUITAR
PLAYING IN PRACTICE OF ŠTEPAN RAK (CZECH REPUBLIC)**

The proposed article examines the main educational and pedagogical principles of the famous modern Czech guitarist of Ukrainian origin, Štepan Rak. His many years of performing experience and teaching practice in leading educational institutions in Europe (Finland, Czech Republic), numerous master classes around the world, multi-genre compositional creativity allowed to form the author's unique and holistic concept of teaching guitar playing for beginners and experts.

The basis of the artist's pedagogical and methodical work is based on the educational traditions of his teacher Š. Urban.

The scientific novelty and purpose of the article is the introduction into the scientific circulation of Ukrainian art history of the generalization of methodological and pedagogical principles of Š. Rak (Czech Republic) in guitar playing. The main methodological approaches and research methods are historical-chronological, analytical, and comparative.

Philosophical and aesthetic approach in Š. Rak's concept involves the perception of the guitar as an instrument for musical expression, communication with listeners, a guide to the world of high art. The methodological approach takes into account the specifics of the five-finger technique of sound production, which should be applied from the initial stage of mastering the instrument, and the formation of «prudent» playing skills by observing the movements of the fingers in both directions of string activation. The repertoire approach of Š. Rak's guitar technique takes into account age, technical, artistic and educational tasks, taking into account the student's physiological indicators and musical abilities.

An analysis of his works for elementary education serves as a supplement to Š. Rak's educational and methodological concept. Art for children, among other Š. Rak's activities, takes a separate direction, aimed not only at mastering the instrument in its sound-producing and stroke positions, but also at understanding the basics of interpreting a musical piece on the guitar, overcoming stage anxiety and gaining stage experience of performance and interpretation.

Conclusions. Methodological and pedagogical principles of Š. Rak can be conditionally divided into several approaches: philosophical-aesthetic, methodical, repertoire. Each of the approaches contributes to the formation of not only specific performance skills of the guitarist, but also the implementation of educational and axiological tasks.

Key words: Stepan (Štěpán) Rak, guitar art, pedagogical and methodical principles of guitar playing, guitar playing technique, Š. Rak's guitar art for children.

Актуальність проблеми. Штепан Рак – сучасний чеський гітарист українського походження. Його творчість в європейському гітарному мистецтві другої половини ХХ – початку ХХІ ст. виокремлюється не лише яскравими виконавськими та композиторськими здобутками, але й багаторічним педагогічним досвідом. Діяльність Ш. Рака, що охоплює сольне й ансамблеве виконавство, творчість композитора й аранжувальника, педагога й методиста, неодноразово відзначалася музичними критиками у багатьох країнах світу. У сучасному гітарному світі його виконавські проекти й авторські композиції, що вражають розмаїттям тематики і стилістики виконуваних творів, не поступаються і здобуткам в оригінальній методиці і техніці гри на гітарі (Дутчак В., Стрижиборода П., 2020).

Ш. Рак органічно синтезує діяльність як виконавець, композитор та педагог. Його викладацька робота – в консерваторії Juvaskyla Фінляндії (1975), університеті в Чеські Будейовіце (1981), в Академії виконавських мистецтв у Празі (1982), Остравському університеті (2000). Серед його учнів – відомі виконавці Марек Велемінський, Павло Штайдл та ін.

Необхідність осмислення, представлення та використання в українському виконавстві та педагогіці навчально-методичних принципів Ш. Рака зумовлюють актуальність дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Гітарне мистецтво та основні тенденції його розвитку сьогодні перебувають в об'єктиві дослідження багатьох авторів України та світу. Серед українських мистецтвознавців слід відзначити роботи Ф. Берната, В. Доценка, О. Жерздева, Т. Іваннікова,

О. Кригіна, М. Михайленка, Є. Мошака, Ю. Ніколаєвської, В. Ткаченко та ін. В них розглядаються органічні особливості гітарного інструментарію, жанрово-стильові аспекти композиторської творчості, специфіка виконавського стилю митців, педагогічні регіональні школи. Проте постать й здобутки Ш. Рака ще не стали предметом окремих наукових узагальнень.

Пропоноване дослідження продовжує попередні наукові напрацювання автора статті (Стрижиборода, 2019, 2020), слугує введенням до наукового обігу аналізу педагогічно-методичної творчості митця. В основу дослідження увійшли матеріали особистого спілкування з гітаристом (Стрижиборода П., 2018–2022), а також відгуки мистецтвознавців та матеріали преси (Офіційний сайт Штепана Рака). У музично-критичних відгуках про митця зустрічається думка, що «ефектне виконання Рака спростовує реальність існування всього лише шести струн на інструменті та десяти пальців на руках виконавця» (Офіційний сайт Штепана Рака). Під час своїх багатьох закордонних поїздок Штепан Рак – активний учасник телевізійних і радіопрограм. Саме в таких інтерв'ю (із Гремом Вейдом¹, Альфредом Стейчком² та ін.) Штепан Рак представляє особливості своєї творчості та педагогічними принципами у викладанні гітарного мистецтва (Офіційний сайт Штепана Рака). Також до ювілею митця (2020 р.) у численних матеріалах зафіксовані філософсько-естетичні та музичні

¹ Грем Вейд – Graham Wade (1940 р.н.) – британський письменник, музикознавець, гітарист, автор численних досліджень з історії гітарного мистецтва, творчості композиторів і виконавців-гітаристів.

² Альфред Стейчек – Alfred Strojček (1941 р.н.) – чеський актор, декламатор, модератор-режисер, сценарист і педагог.

погляди митця, що доповнюють його методику освоєння гітари та специфіку гри на інструменті (Офіційний сайт Штепана Рака).

Мета статті – уведення до наукового обігу українського мистецтвознавства узагальнення методично-педагогічних принципів Ш. Рака (Чехія) у грі на гітарі.

Основними методологічними підходами і методами дослідженнями виступають – історично-хронологічний, аналітичний, порівняльний.

Виклад основного матеріалу. *Штепан Рак* (н. 1945 р.) – віртуоз гри на гітарі, професор празької Академії виконавських мистецтв, чеський гітарист і композитор, українець за походженням. Серед його творчих здобутків – авторські твори, аранжування, обробки, що репрезентовані композиторською, виконавською, педагогічною та просвітницькою діяльністю.

Особливе значення для гітарного мистецтва сучасності мають методично-педагогічні принципи Ш. Рака. Попри усталені академічні методики гри на шестиструнній гітарі, у кожній національній школі, зокрема й у слов'янських країнах, вирізняються митці – педагоги і виконавці, які доповнюють їх власними досягненнями на основі багаторічного досвіду. Серед них – Ян Юрковський, Марцін Залевський, Ян Ковальчик (Польща), Душан Богданович (Сербія), Россан Балканські (Болгарія), Костянтин Смага, Ян Пухальський, Микола Михайленко, Володимир Доценко (Україна) та ін. (Іванніков, 2018).

За словами Ш. Рака, його методика гри на гітарі заснована на декількох основних засадах. Першочергово, це поради його вчителя – Штепана Урбана³, який допоміг йому не тільки в навчанні, але й у підготовці до сценічних виступів, у осмисленні психологічних і філософських аспектів музики. У 2003 році опублікована спільна книга Ярослави Урбанової та Штепана Рака «Гітара, моя любов», яка була присвячена постаті засновника чеської гітарної школи професора Штепана Урбана (Урбанова, Рак, 2003).

Загалом, основні методично-педагогічні принципи у практиці Ш. Рака умовно можна розділити на декілька підходів: філософсько-

естетичний, методичний, репертуарний.

Філософсько-естетичний підхід зумовлюється першочерговою любов'ю виконавця до музики. Ш. Рак вчить, що музикант повинен любити те, що робить, тому що без любові, навіть якщо він практикується сотні годин, ніколи не досягне успішного звучання. Важливими є пріоритети: не потрібно представляти інструмент гітару музичними засобами, натомість гітара повинна слугувати засобом для репрезентації музики. Музика повинна бути головним об'єктом, а не гітара. Тобто гітара є інструментом, який повинен стати засобом музичного висловлювання.

Штепан Рак вчить своїх учнів так, як його вчив Штепан Урбан: «Кожного разу, коли ви берете гітару, не тільки фактично руками, але у вашій уяві, спробуйте думати, що ви сидите у величезному театрі світу. Ви ніколи не повинні забувати про це. Навіть якщо ви граєте гами або вправи елементарної техніки, ви повинні сидіти на цій сцені, і ви повинні бачити і відчувати аудиторію навколо вас». Це була порада, яка допомогла Штепану Раку в багатьох концертних виступах. Це головний принцип усього його творчого життя (Урбанова, Рак, 2003).

Гітарист стверджує, що музикант не повинен починати кар'єру виконавця-гітариста для того, щоб стати знаменитим чи багатим. Ці дві речі є неприйнятними з самого початку. Частково питання фінансів пов'язане із придбанням якісного інструмента. Але аж ніяк, щоб використовувати гітару як засіб для купівлі престижної марки авто чи нерухомості. «Звичайно, молоді люди потребують мотивації і мотивації більшої, ніж бажання стати знаменитим. Педагог повинен мотивувати своїх студентів створювати те, чому вони можуть слідувати. Йди за своєю зіркою (метою), своїм виконавцем-кумиром чи реалізацією проекту. Це може бути творчість Джона Вільямса, або ж ідея зробити щось новітнє і гарне у майбутньому. Якщо є ця зірка – мета для наслідування, і цього дотримуватися все своє творче життя, то можна уникнути омани та здобути успіх» (Офіційний сайт Штепана Рака).

Важливими для навчання Ш. Рак вважає творчість як митців періоду становлення класичної гітари – Луїджі Леньяні, Фернандо Сора, Мауро Джуліані, але також і новітнього часу – Йохан Кашпара Мерца, Джуліо Регонді,

³ Штепан Урбан – Štěpán Urban (1913–1974) – чеський гітарист, композитор і педагог, навчався у Празькій консерваторії (клас гітари А. Модра і композиції А. Габи). З 1940 по 1964 р. – професор гітари Празької консерваторії. Серед його учнів – чеські гітаристи А. Бартош, М. Зеленка, В. Вечтомов та ін. Автор численних композицій для гітари, відзначених преміями Франції, Італії та ін. країн. Автор навчальних посібників для гітари («Початкова школа гри на гітарі»; «Шлях до художньої гри на гітарі»; «Гітарний ансамбль»; «Ми імпровізуємо на гітарі»; «На гітарі без нот»), монографії «Про гітару».

Бенджаміна Бріттена, сучасних композиторів і виконавців – Микити Кошкіна, Лео Брауера, Роланда Даенса, Джона Дюарта, Джона Міллса, Девіда Рассела та ін.» (Офіційний сайт Штепана Рака).

Ш. Рак згадував, що «у той час, коли я вже почав більш активно займатися викладацькою діяльністю, то запитав професора Урбана, чи не міг би він сказати мені якесь життєве кредо, як якомога краще і досконаліше виховати інших гітаристів. На це він відповів мені коротким реченням: «Намагайтеся якомога менше ставати їм на шляху». І це, по суті, те, чого я намагався робити все своє життя» (Урбанова, Рак, 2003).

Наступний підхід – *методичний*. Окрім філософії музики, потрібні певні технічні вправи та режим дисципліни. Але це залежить від індивідуальності студентів. «В Празькій Академії я працюю зі студентами, які вже добре підготовлені – деякі з них професіонали, лауреати міжнародних фестивалів. Ці студенти вже молоді митці, тому уроки наші більше схожі на консультації. Тим не менш, я намагаюся підібрати кілька основних речей. Перш за все, я намагаюся з'ясувати, яка їх мотивація. Їх мотивація, як правило, – це стати великим гітаристом, і це дуже хороша мотивація, свого роду мрія. Але коли вони грають для мене, я намагаюся побачити, як вони розслабляються, коли вони грають, бо є щось, що штовхає їх грати напружено, і це створює причини багатьох неприємностей» (Офіційний сайт Штепана Рака).

Зазвичай багато студентів мають сценічні проблеми. Коли вони грають для вас вперше на прослуховуванні, і вони хочуть отримати місце в Академії музики, вони, звичайно, як і всі, дуже знервовані. Деякі з них намагаються уявити собі такий підхід: «Тепер я покажу вам що я, дивіться, ви нічого, а я щось». Зазвичай це провал, оскільки ця мотивація дуже неправильна. Якщо вони намагаються представити себе як великого митця, слід визнати, що цей підхід не правильний» (Офіційний сайт Штепана Рака). Важливим є комунікація зі слухачем, бажання поділитися з ним своїми емоціями, роздумами про музичний твір.

Методичний підхід також ґрунтується на специфіці звуковидобування, виробленій та апробованій Ш. Раком упродовж десятків років. Він використовує п'ятипальцевий метод звуковидобування в правій руці, і це застосову-

ють всі його учні, а через них і з їх допомогою ця методика поширюється на дітей молодшого віку, які тільки починають навчання на гітарі. Для правильного володіння 5-ти пальцевою технікою Рак радить своїм студентам починати заняття з дітьми за участю всіх п'яти пальців правої руки, з самого початку, і так вони не будуть мати будь-яких проблем у подальшому з мізинцем. В якості порівняння, він стверджує, що, наприклад, піаніст не може бути з використанням п'яти пальців на лівій руці і лише чотирьох у правій. Це не зовсім логічно, і зовсім непрактично. Такого ж принципу Рак дотримується і на гітарі: повне використання всіх п'яти пальців лівої і правої рук.

Початок роботи з мізинцем відбувається так само, як з іншими пальцями, і можна так само легко і за його допомогою досягнути віртуозності і блискучої техніки. «Чому ми повинні зробити з одного пальця недієвий? Чому п'ятий палець правої руки повинні відставати від інших? Адже техніка – це першочергово швидкість, а додатковий палець – це теж додаткова швидкість» (Офіційний сайт Штепана Рака).

Ця практика також стосується і його загальної педагогічної концепції. Він навчає своїх студентів використовувати дію пальців правої руки також і в протилежному напрямку до нормального руху гри. А почав він цю практику ще у Фінляндії багато років тому, і продовжує досі. Тобто, гітарист використовує свої пальці в обох напрямках, не тільки, як в навчанні на класичній гітарі – на шляху защипування струн до долоні активно і повернення назад пальцями, не торкаючись будь-якої із струн. Це означає, що ті м'язи, які защипують в долоню розвинені, в той час як інші м'язи, протилежні до них, недостатньо розвинені. Цей факт Штепан Рак помітив як проблему і, один з перших, почав використовувати не лише самостійно новий спосіб звуковидобування, а й навчати цьому своїх учнів. Він переконаний, що тіло музиканта, як і кожен рух, кожен палець при грі повинні бути збалансованими.

Важливим також є факт, що нову техніку звуковидобування потрібно виробляти поступово і наполегливо, поряд із звичайними вправами для обох рук. При недостатній практиці недоліки будуть помітні, але швидше за все при концертному виконанні, адже дуже часто при самостійних заняттях все може звучати добре.

В такому випадку корисними будуть вправи на заціпування струн передньою частиною нігтя. Такі вправи виконуються штрихами *tirando* і *apoyando*. При цьому, потрібно слідкувати, щоб рух пальця буде дуже економічним, щоб при відтворенні звуку пальцем він міг зупинитися і повернутися в протилежному напрямку.

Обговорюючи цю техніку з гітаристом К. Ямашита, музиканти виявили, що у них обох дуже схожі підходи до техніки. У практиці рухів пальців правої руки в обох напрямках в творі «Картинки з виставки» М. Мусоргського К. Ямашита не використовує великий палець, як це робить Рак. Неважко помітити, що гра таким способом часто наближає звучання гітари в руках Ш. Рака до фактурної стилізації інших інструментів – банджо, мандоліни, балалайки тощо. Сам музикант стверджує, що гітаристу потрібно прагнути отримати максимально близькі до композиторського задуму чи оригіналу (при аранжуванні) об'єм звуку, тембральну насиченість та емоційне почуття (Стрижиборода, 2018–2022).

У випадку з лівою рукою, методика Рака також пропонує варіантність. Так як великий палець лівої руки фактично не відіграє рухомих функцій, Штепан пропонує своїм студентам наступну вправу: взяти гітару в протилежному напрямку (наче для шульги) і розігравати пальці так само, як і правою рукою, особливої уваги приділити великому пальцю. Таким чином потрібно намагатися досягти хорошого якісного звуку. Це забезпечить безпеку для лівої руки, особливо для великого пальця, який стане більш самостійним і активним. Це як дзеркальне відображення – великий палець лівої руки знаходиться в тій же ситуації, як і мізинець правої руки. Якщо практикувати з пальцями лівої руки в протилежному напрямку можна дістати набагато сильніше пальці, як і в правій руці. Це допоможе сформувати більшу витривалість кожного із пальців.

Ш. Рак розглядає гру великим пальцем правої руки для гри тремоло на одній або кількох струнах, для проведення окремих мелодичних ліній, для динамізації фактури. Також одним із завдань для учнів викладач ставить виразну відмінність не лише звуковидобування, але й динаміки кожного із голосів фактури.

Важливим у методиці Ш. Рака є підхід до фактурного осмислення гітари як інструмента.

Гітара є щипковим інструментом, а отже звук після атаки відразу згасає, зникає. Шляхом вібрато або тремоло тон можна подовжити, але зробити суцільне крещендо, динамічне зростання на одній ноті, як на скрипці, – це потребує практики і набуття досвіду. Виконавець доводить, що гітара схожа на оркестр. А розвиток п'ятипальцевої техніки – швидкий перебір – дозволить створити своєрідний «гітарний смичок». Такий підхід до використання на трьох чи чотирьох струнах уже формує фактуру на зразок хорової чи оркестрової. Слід зауважити, що така специфіка інтерпретації інструмента – як «оркестру» – суголосна позиції інших виконавців ХХ ст. – Л. Брауера, К. Ямашита та ін.

Наступний підхід – *репертуарний*. Ш. Рак – неперевершений виконавець творів епохи барокко і Ренесансу, проте особливу популярність він отримав як інтерпретатор власної творчості, часто і здебільшого імпровізованої. Саме потреба у новому репертуарі, відповідного часу і творчим завданням, зумовила його звернення до композиторської діяльності (мініатюри, програмні п'єси, циклічні форми – концерти, сюїти, сонати, варіації). Поряд із сольними та ансамблевими (однорідними і мішаними) композиціями, синтезованими музично-театральними представленнями для професійного виконання, окремий напрям його творчості – *навчальний, методично-дидактичний репертуар*. Це зокрема, «Сюїта-етюд» (1980), «Розмарі» – цикл інструктивних композицій для гітари (1982), «П'ять концертних етюдів» (1984), цикл «Хвилинні соло для гітари» (1986), «Для дітей» (2015), «Пісні для феї» (2016) – для малих гітаристів та ін. У гітарній творчості Ш. Рака втілені не лише навчальні потреби сучасного гітарного виконавства, але й широка палітра національних образів, що сприяють духовному розвитку і вихованню молодого покоління (Стрижиборода, 2020, с. 145).

Загалом, коло творів композитора для наймолодших гітаристів не є надто великим, але ті, які написані для дітей, синтезують і технічні завдання, і художні, сприяють освоєнню штрихів і прийомів гри, відчуттю фразування, побудови форми тощо. Першочерговим завданням композитора постає образна яскрава програмність, виразний мелодизм, чітка метроритміка, зручна фактура, що сприяє швидкому

запам'ятовуванню.

Цикл «Для дітей» («Дитячі легкі пісні для маленьких гітаристів») складається з 11 мініатюр. Це своєрідні короткі мелодекламації, які сприяють розвитку ігрової артикуляції, образного мислення та емоційної пам'яті музикантів-початківців: «Для Віруньки», «Пісня листоноші», «Вечірні тони», «Танець для коника», «Іспанська пісня», «Ностальгійний вальс», «Схід сонця», «Спогад», «Маленька токката», «Фанфари і луна» та ін.

Ще два цикли Ш. Рака «Десять різдвяних часів» і «Радісна новина» – це колядки в обробці для гітари соло. Ш. Рак зазначає, що обробки різдвяних пісень і колядок, які супроводжували його дитинство, і досі зберігають для нього чарівність та інтенсивність емоційних переживань. Обидва цикли аранжувань різдвяних мелодій спрямовані для різних категорій початківців, містять шкалу поступового наростання складності від абсолютно простого до досить складного. Поряд із засвоєнням прийомів гри, фактурних та аплікатурних завдань, виконавців, за задумом автора, «сповнюватиме радість, спокій, надія на мир і благополуччя, як і личить у Різдвяний час» (Офіційний сайт Штепана Рака).

Висновки. Таким чином, у проведета світу.

ному дослідженні систематизовані основні навчально-методичні засади гри на гітарі Ш. Рака. Вони продовжують школу його вчителя Ш. Урбана. Ці основні поради системи методичної роботи апробовані практикою викладання як у Празькій Академії мистецтв, в Остравському університеті, так і у майстер-класах, які Штепан Рак проводить по всьому світу. Багатий виконавський досвід гітариста, його різножанровий авторський композиторський доробок для гітари дозволив сформувані і новаторські методи – стосовно постановки і п'ятипальцевої методики гри, особливої ролі великого пальця і мізинця правої руки у фактурній насиченості, технічного удосконалення звуковидобування лівою рукою та ін.

Твори для дітей (гітаристів-початківців) у доробку Ш. Рака сприяють поєднанню художньо-образних та технічно-виконавських завдань, мають чітко виражену опору на національний колорит музики, пісенно-танцювальні жанри, програмний узагальнений тематизм.

Зважаючи на блискучу кар'єру Рака як гітариста, можна з впевненістю визнати, що його новаторські методи звуковидобування і техніки гри становитимуть вагомий складову для педагогічної практики педагогів-гітаристів України

ЛІТЕРАТУРА:

1. Дутчак В., Стрижиборода П. Штепан Рак – Паганіні у гітарному виконавстві. *Музика: український інтернет-журнал*. 15 серпня 2020 р. URL: <http://mus.art.co.ua/shtepan-rak-pahanini-u-hitarnomu-vykonavstvi/>
2. Іванніков Т. Гітарне мистецтво ХХ століття як феномен творчості : монографія. Кам'янець-Подільський : ПП. Зволейко Д., 2018. 392 с.
3. Офіційний сайт Штепана Рака (мова оригіналу чеська). URL: <http://www.stepanrak.cz/>
4. Стрижиборода П. Матеріали інтерв'ю зі Штефаном Раком / Рукопис. Червень 2018 – червень 2022.
5. Стрижиборода П. Засади програмності у гітарній творчості Штепана Рака. *Актуальні проблеми народно-інструментального виконавства в Україні: історія і сучасність* : збірник наукових праць. Рівн. держ. гуманіт. ун-т, Ін-т мистецтв, ред.-упор. Л. Горіна. Рівне : Волинські обереги, 2019. С. 103–108.
6. Стрижиборода П. Творчість Штепана Рака в контексті розвитку гітарного мистецтва другої половини ХХ – початку ХХІ ст. *Музичне мистецтво ХХІ століття: історія, теорія, практика*: збірник наукових праць інституту музичного мистецтва Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, ред.-упор. А. Душний. Дрогобицьк – Кельце – Каунас – Алмати – Баку : Посвіт, 2019. В. 5. С. 436–444.
7. Стрижиборода П. Гітарна творчість Штепана Рака: жанрово-стильовий та образно-тематичний аспекти. *Вісник КНУКІМ. Серія : Мистецтвознавство*. Вип. 42. Київ, 2020. С. 141–147. URL: doi: 10.31866/2410-1176.42.2020.207643
8. Lukášek Filip. *Štěpán Rak [Štěpán Rak]*. Brno: Janáčkova akademie múzických umění v Brně, Hudební fakulta, Katedra strunných nástrojů, 2017, 66 s. Vedoucí diplomové práce doc. Mgr. Vladislav Bláha, ArtD.
9. Urbanová Jaroslava, Rak Štěpán. *Kytara, má láska*. Vyd. Praha : Eminent, 2003. 130 s.
10. Wade G. *A concise history of the classic guitar*. Mel Bay Publications, Inc., 2001. 224 p.

REFERENCES:

1. Dutchak, V., Stryzhyboroda, P. (2020). Shtepan Rak – Pahanini u hitarnomu vykonavstvi. [Stepan Rak – Paganini in guitar performance] *Muzyka: ukrainskyi internet-zhurnal*. URL: <http://mus.art.co.ua/shtepan-rak-pahanini-u-hitarnomu-vykonavstvi/> [in Ukrainain].
2. Ivannikov, T. (2018). Hitarne mystetstvo XX stolittia yak fenomen tvorchoosti [Guitar art of the 20th century as a phenomenon of creativity]. Kamianets-Podilskyi : PP. Zvoleiko D. 392 s. [in Ukrainain].
3. Ofitsiyni sait Shtepana Raka [<http://www.stepanrak.cz/>]. URL: <http://www.stepanrak.cz/> [in Czech].
4. Stryzhyboroda P. Materialy interviu zi Shtepanom Rakom [Interview with Stepan Rak] / Rukopys. Cherven 2018 – cherven 2022. [in Ukrainain].
5. Stryzhyboroda, P. (2019). Tvorchist Shtepana Raka v konteksti rozvytku hitarnoho mystetstva druhoi polovyny XX – pochatku XXI st. [The creativity of Stepan Rak in the context of the development of guitar art in the second half of the 20th – the beginning of the 21st century]. *Muzychne mystetstvo XXI stolittia: istoriia, teoriia, praktyka: zbirnyk naukovykh prats instytutu muzychnoho mystetstva Drohobyskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka*, red.-upor. A. Dushnyi. Drohobych – Keltse – Kaunas – Almaty – Baku : Posvit. V. 5. S. 436–444. [in Ukrainain].
6. Stryzhyboroda P. (2019). Zasady prohramnosti u hitarnii tvorchoosti Shtepana Raka. [Principles of programming in the guitar work of Stepan Rak.] *Aktualni problemy narodno-instrumentalnoho vykonavstva v Ukraini: istoriia i suchasnist: zbirnyk naukovykh prats*. Rivn. derzh. humanit. un-t, In-t. mystetstv, red-upor. L. Horina. Rivne : Volynski oberehy. S. 103–108. [in Ukrainain].
7. Stryzhyboroda, P. (2020). Hitarna tvorchist Shtepana Raka: zhanrovo-stylovyi ta obrazno-tematychnyi aspekty. [Guitar Art of Stepan Rak: genre and style, image and theme aspects]. *Visnyk KNUKIM. Serii: Mystetstvoznavstvo*. Vyp. 42. Kyiv, 2020. S. 141–147. doi: 10.31866/2410-1176.42.2020.207643 [in Ukrainain].
8. Lukášek, Filip (2017). Štěpán Rak [Štěpán Rak]. Brno: Janáčkova akademie múzických umění v Brně, Hudební fakulta, Katedra strunných nástrojů, 66 s. Vedoucí diplomové práce doc. Mgr. Vladislav Bláha, ArtD. [in Czech].
9. Urbanová Jaroslava, Rak Štěpán (2003). Kytara, má láska [Guitar, my love]. Vyd. Praha: Eminent. 130 s. [in Czech].
10. Wade, G. (2001). A concise history of the classic guitar. Mel Bay Publications, Inc. 224 p.[in English].